

24.9.2018

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta
TuV@eduskunta.fi

Asiantuntijalausunto Valtioneuvoston paikkatietopoliittisesta selonteosta

Eduskunnan tulevaisuusvaliokunta on pyytänyt Lounais-Suomen paikkatietokeskus Lounaispaikalta kirjallista asiantuntijalausuntoa Valtioneuvoston paikkatietopoliittisesta selonteosta (VNS 2/2018 vp).

Lounais-Suomen paikkatietokeskus Lounaispaikka on Varsinais-Suomen liiton yhteydessä toimiva alueellinen paikkatietoyhteistyön verkosto. Lounaispaikan toiminta käynnistyi vuonna 2002, ja sen merkittävimmät rahoittajat ovat Varsinais-Suomen liitto, Turun yliopisto ja Turun kaupunki. Lounaispaikka ylläpitää alueellista Lounaistieto.fi-tietoaalustaa, jonka keskeiset tietopalvelut ovat karttapalvelu, avoimen datan latauspalvelu sekä tilastotietopalvelu.

Lounaispaikka on toiminut aktiivisena paikkatietoinfrastruktuurin kehittäjänä toimintansa alusta saakka, ja sen tavoitteena on toimia edelläkävijänä alueellisen tietoaalustan tarjoajana. Tällä hetkellä Lounaispaikka on mukana koordinoimassa Paikkatietoalusta-hankkeen Maakuntien paikkatietoinfrastruktuuri -osahanketta, joka on osa hallituksen Digitalisoidaan julkiset palvelut -kärkihankekokonaisuutta. Lounaispaikka on myös yhdessä Suomen ympäristökeskuksen kanssa toteuttamassa HAME-hanketta, jonka keskeisenä tavoitteena maakuntakaavakarttojen tietomallien yhtenäistäminen.

Visio paikkatiedon ekosysteemistä on hyvä mutta vain osin julkishallinnon toteutettavissa

Valtioneuvoston paikkatietopoliittisen selonteon visio *Suomessa on maailman innovatiivisin ja turvallisin paikkatiedon ekosysteemi* on kunnianhimoinen ja kannatettava. On kuitenkin tärkeää huomata, että julkisen hallinnon rooli vision toteuttamisessa rajoittuu laadukkaiden aineistojen mahdollisimman avoimeen saatavuuteen sekä niiden hyötykäytön edistämiseen. Yrityksillä on vision mukaisen paikkatietoekosysteemin toteutumisessa merkittävä rooli paikkatietojen hyödyntäjinä ja lisäarvon tuottajina. Yritysten tahtotila ja valmius paikkatietojen laajamittaiseen hyödyntämiseen voi aiheuttaa merkittävää epävarmuutta vision toteutumiseen riippumatta julkishallinnon toimenpiteistä.

Lounaispaikka oli vuosina 2014–2017 osatoteuttajana laajassa 6Aika-strategian Avoin data ja rajapinnat -kärkihankkeessa, josta saatujen kokemusten perusteella yritysten halukkuus hyödyntää toiminnassaan julkisesti tuotettua avointa dataa vaihtelee suuresti ja monien yritysten suhtautuminen dataperusteiseen liiketoimintaan on yhä melko konservatiivista. Vaikka paikkatieto on niiden avointen tietoaineistojen joukossa, joiden hyödyntämiseen yrityksillä on parhaat valmiudet, saattaa paikkatiedon laajamittainen hyödyntäminen ja siten paikkatiedon ekosysteemin rakentaminen olla odotettua hitaampaa. Tämän mahdollisen epävarmuustekijän vuoksi paikkatietoekosysteemiä rakennettaessa on alkuvaiheessa syytä kiinnittää erityistä huomioita paikkatietojen hyödyntämiseen julkishallinnon toiminnan tehostamisessa siten, että paikkatietoja käytetään laaja-alaisesti yhteiskunnan toiminnan tietopohjana.

Selonteon tulevaisuuskuvan tulisi olla moniulotteisempi ja turvallisuusuhkien selvemmin määriteltyjä

Paikkatietopoliittinen selonteko nojaa vahvasti nykyhetken teknologiaan, eikä siinä kunnianhimoisesta viisoista huolimatta oteta juuri kantaan tulevien teknologioiden tuomiin kysymyksiin. Tulevaisuuden paikkatietoteknisinä ratkaisuin selonteossa nostetaan esiin lähinnä itseohjautuvat autot. Jo lähitulevaisuudessa elinkeinoelämän arvonlisäys muodostuu kuitenkin yhä enemmän dataliiketoiminnasta ja tekoäly lisää datan hyödyntämisen mahdollisuuksia. Voiko esimerkiksi kuntien tuottaman paikkatiedon tietomallien yhteensovittamattomuus ratketa koneoppimisella ja tekoälyllä? Voiko joukkoistamalla kerätty massadata korvata tulevaisuudessa julkishallinnon tuottamat viralliset paikkatiedot ja mikä on tämän vaikutus paikkatiedon ekosysteemiin? Soisimme selonteossa kiinnitettävän enemmän huomioita tämällyypisiin kysymyksiin.

Selonteossa on kiinnitetty paljon huomioita paikkatietojen turvallisuuskysymyksiin. Turvallisuuskysymykset on syytä huomioida, mutta mahdolliset uhkakuvat liittyvät pääasiassa yleisempiin teknologisiin turvallisuuskysymyksiin, kuten yksilön tietosuojan tai kyberturvallisuuteen. Nämä uhkakuvat on syytä tunnistaa ja huomioida myös paikkatietoihin liittyvässä tietopolitiikassa, mutta ne eivät ole suoraan paikkatietopoliittisia kysymyksiä. Sen sijaan yhteiskunnan toimintavarmuuteen liittyvät turvallisuuskysymykset liittyvät suoraan paikkatietoihin ja erityisesti sijaintitietojen avoimuuteen ja julkisuuteen. Esimerkiksi tärkeimpien vesijohtoverkostojen tai valokuitukaapelien tarkat sijainnit voi olla perusteltua jättää julkaisematta avoimesti, sillä tämän tiedon avulla yhteiskunnan toiminnalle voidaan aiheuttaa suhteellisen helposti mittavaa haittaa. Sen sijaan satelliiteilla, droneilla tai laserkeilaamalla kerättyä tietoa voi kuka tahansa hyödyntää jo nyt, ja tulevaisuudessa näihin liittyviin uhkiin voidaan varautua ainoastaan ymmärtämällä, mihin kaikkeen tietoja voidaan käyttää – myös väärin.

Paikkatiedon tietoisuuden lisääminen rakennetaan tehokkaimmin ruohonjuuritason yhteistyöllä

Paikkatietopoliittisen selonteon toimenpiteistä paikkatietoihin liittyvän yhteistyön tehostamisen ja osaamisen lisäämisen toimenpiteet liittyvät läheisesti toisiinsa. Lähtökohtaisesti tehokkain tapa osaamisen ja tietämyksen lisäämiseen on yhteistyön syventäminen ja vuoropuhelun lisääminen paikkatietoalan ja muiden sektoreiden välillä. Tällöin paikkatiedon hyödyt ja mahdollisuudet tulevat esiin konkreettisemmin kuin esimerkiksi koulutustilaisuuksissa tai viestintäkampanjoissa.

Yhteistyö on tehokkainta silloin, kun se tapahtuu mahdollisimman konkreettisten kysymysten tai ongelmien pohjalta, mikä korostaa alueellisten paikkatiedon yhteistyöverkostojen merkitystä. Tämän kaltaisesta toiminnasta Lounais-Suomessa on kokemusta jo 20 vuoden ajalta Lounais-Suomen paikkatietokeskus Lounaispaikan toiminnan puitteissa. Lounaispaikan toiminnan ytimessä on viranomaisten ja korkeakoulujen välinen tiivis paikkatietoyhteistyö, mikä on edistänyt tietämystä paikkatiedon mahdollisuuksista ja tarpeista puolin ja toisin. Lounaispaikan toiminnasta kertynyttä kokemusta kannattaa hyödyntää ja soveltaa myös muiden alueellisten paikkatiedon yhteistyömallien rakentamisessa.

Alueellisen tason paikkatietoyhteistyön lisäksi on tarpeen vahvistaa valtakunnallisen tason paikkatietoyhteistyötä. Valtakunnallisella tasolla paikkatietoon liittyvä yhteistyö on väistämättä lähtökohdiltaan

24.9.2018

strategisempaa, ja sen tulisi tukea valtionhallinnon paikkatietoon liittyvää kehittämistä ja lainsäädäntötyötä. On tärkeää, että valtakunnallisessa yhteistyöelimessä ovat edustettuna laajasti eri sektorit. Erityisesti yritysten edustus esimerkiksi etujärjestöjen ja alan avainyritysten kautta on tärkeää.

Alueellisilla toimijoilla on tärkeä rooli paikkatiedon ekosysteemissä

Valtioneuvoston paikkatietopoliittinen selonteko keskittyy vahvasti kansalliseen paikkatietoinfrastruktuuriin ja viranomaisten tuottamiin palveluihin. Kansallisesti merkittävien paikkatietoaineistojen yhteismitallisuus ja avoin saatavuus on ensiarvoisen tärkeää, mutta näiden lisäksi Suomessa tuotetaan valtava määrä paikkatietoja, jotka voivat koskea hyvinkin rajattua aluetta ja paikallisia kysymyksiä. Tällaisia paikkatietoaineistoja tuotetaan tyypillisesti esimerkiksi erilaisissa hankkeissa tai opinnäytetöissä. Vaikka näillä aineistoilla ei olisi suurta valtakunnallista merkitystä, on kuitenkin tärkeää, että tietoaineistot eivät häviä hankkeiden päätyttyä, vaan niitä voidaan tarvittaessa etsiä ja tarkastella muiden tietoaineistojen rinnalla.

Pienipiirteisten ja paikallisten paikkatietoaineistojen julkaisemisessa ja ylläpitämisessä alueellisilla paikkatietoalustoilla on merkittävä rooli. On tärkeää, että alueilla on toimijoita, jotka kykenevät vastaamaan paikkatietoaineistojen julkaisusta ja ylläpidosta rajapintapalveluina, mikä takaa niiden löydettävyyden myös myöhemmin. Paikkatietoalustojen kehittämisessä keskeistä onkin juuri niiden skaalautuvuus. Rajapintojen kautta saatavilla olevia paikkatietoaineistoja on mahdollista hyödyntää missä vain, jolloin alueellisella tasolla ylläpidetty aineisto on helppo tarvittaessa esittää myös kansallisessa palvelussa ja päinvastoin. Näin tuotettu skaalautuva paikkatietojen ekosysteemi ei rajaudu millekään aluetasolle, vaan paikkatietoaineistot voivat olla yhtä hyvin osa alueellista, kansallista kuin globaaliakin paikkatiedon ekosysteemiä.

Merkittävin pullonkaula paikkatietoaineistojen kytkemisessä osaksi paikkatiedon ekosysteemiä on aineistojen julkaisu ja ylläpito, sillä rajapintapalvelujen tuottaminen edellyttää merkittävää työpanosta. Kansallisesti merkittävien, viranomaistyönä tuotettujen paikkatietoaineistojen ylläpito on lähes poikkeuksetta ratkaistu. Sen sijaan muiden yhteiskunnassa tuotettujen paikkatietoaineistojen ylläpito ja saatavuus on suuri ongelma. Lounaisessa Suomessa ongelma on ratkaistu perustamalla paikkatietoyhteistyön verkosto, jolla on resurssit alueellisen paikkatietoalustan ylläpitoon. Vastaavanlaisille toimintamuodoille on tarve myös muilla alueilla, ja paikkatietopoliittisessa selonteossa tulee tuoda selvästi esiin alueellisten toimijoiden rooli ja vastuut osana paikkatiedon ekosysteemiä.

Varsinais-Suomen liitto ja Lounais-Suomen paikkatietokeskus Lounaispaikka

Kari Häkämies
maakuntajohtaja

Antti Vasanen
tietopalvelupäällikkö